

**Jakub
Stanjura**

Augusty

Preložila
Nataša Pravdová

Copyright © Jakub Stanjura, 2023
Copyright © Host — vydavatelství, s. r. o., 2023
Translation © Nataša Pravdová, 2026
Cover design © Ester Mládenková, 2026
Slovak edition © Laputa/Literárna bašta, 2026

ISBN 978-80-8283-141-5

**Jakub
Stanjura**

Augusty

Preložila
Nataša Pravdová

2006

August

číslo sedemnást'

Takmer sedemnášť rokov po tom, čo Daniela zažila prvú horúčavu, sa leto už po niekoľkýkrát obrátilo proti nej.

Červené šaty ju zväzujú, vytláčajú z nej vzduch. Nekompromisne, akoby žiadny nepotrebovala, akoby s každým rokom postupne strácala právo pokojne sa nadýchnuť. Obľechenie, ktoré s matkou nedávno nakúpili, je Daniele zase tesné. Látka zrazu nepustí ani milimeter tela navyše.

Hoci sa na tortu ešte pred chvíľou tešila, vidličku položí späť na stôl. Niečo ju omína na zátylku. Matka sedí obďaleč a Daniela tuší, že ju nenápadne pozoruje. Znovu sa natiahne po príbor, ale nakoniec uskočí späť. Rýchlo, trhavo, aby si jej zaváhanie nikto nevšimol.

„Tak dobrú chuť,“ zašteboce teta Klára, keď na tanierik naloží posledný kúsok dezertu. Ani nie o pár sekúnd neskôr si už zase sadne za stôl plný svetlovlasých tvárí a započúva sa do príhody, ktorú práve rozpráva Danielin otec. Daniele je jasné, že je to iba akože. Že teta v skutočnosti nebude otca počúvať a bude sa netrpezlivo rozhliadať a vyčkávať, kto jej tortu pochváli ako prvý.

Aj tak je to zvláštny spôsob zábavy, pomyslí si Daniela. Prečo by chcel niekto takto oslavovať narodeniny? S ľuďmi, ktorí si nerozumejú. S ľuďmi, ktorí rozhovory iba predstierajú. Sú tu, zavretí na miniatúrnej záhrade, a musia sa rozprávať, aj keď im na um neprichádzajú vhodné slová, ktoré by mohli použiť.

Je tridsaťdva stupňov.

Dusno sa zamotáva do vlasov, rodina cinká taniermi. Vyzerá to skoro tak, že sesternice a bratranci, pri ktorých Daniela sedí, sa pretekajú v pantomíme. Mlčia, zatiaľ čo si zapchávajú ústa čokoládovým korpusom a s plnými ústami posielajú tete pohľadom signály, že sa jej torta vydarila.

„Ty nebudeš, Dani?“ ozve sa spoza Danielinej stoličky. Matka má na očiach slnečné okuliare, aj keď je pod mrakom. Ešte dva poháriky a pôjdu domov, tipuje Daniela.

„Nemám v tom teple veľmi chuť.“

Každý rok je to rovnaké. Prísť, predniesť pár nacvičených súvetí, modliť sa, aby čo najskôr odišli domov. Už niekoľko rokov má Daniela rovnakú úlohu, ktorú si premyslí aspoň dva dni dopredu. V komunikácii s príbuznými manévruje slovami veľmi opatrne a s maximálnym sústredením. Stačí jedno slovíčko vyslovené nesprávnym tónom a rozhovor hneď trvá dlhšie, ako by si človek predstavoval. Žiadna oslava sa nezaobíde bez stratégie.

Daniela sa rozhliadne po záhrade.

Chcela by si čítať.

Všetkých odohnať preč a schúliť sa k najbližšiemu stroму s knihou.

Nie preto, že by mala rozčítané niečo výnimočne zaujímavé, ale skôr preto, že je na čítanie zvyknutá. Text jej pomáha usporiadať si myšlienky vo chvíľach, keď august oťažie, stvrдне. Vo chvíľach, ako je táto.

Pozoruje tortu pred sebou. Predstavuje si, ako asi chutí. Mohla by si dať aspoň kúsok, aj tak sú všetci ponorení do svojich tanierov a debát. Nakoniec sa ale iba načiahne po pohár s džúsom a od zákusku odvráti pohľad.

V batohu vedľa stola má schované *Búrlivé výšiny*. Zobrala si ich potajme, ako to robí s každou knihou, ktorá je mamina. Považovala by to za výpožičku alebo za krádež, keby sa o tom dozvedela?

Daniela číta hlavne to, čo aj jej mama. V nedeľu – najčastejšie večer – ju zvykne vidieť v starom žltom kresle. Cez plecica má prehodenú deku, za ušami zastrčený prameň vlasov. Daniela potichu skúma obálku, v duchu si poznačí názov. Keď matka knihu dočíta, Daniela ju vytiahne z knižnice v obývačke a pustí sa do nej. Len čo je doma sama, sadne si do žltého kresla, zastrčí si vlasy za uši a napodobňuje matkinu polohu. Snaží sa odhadnúť akýkoľvek výraz, ktorý by matka pri čítaní mala. Schúlená v deke preniká do matkinej hlavy. Pátra po tom, aké je to byť Jolanou.

Pred *Búrlivými výšinami* čítala Daniela román *Morčatá*. Už si nepamätá, kto ho napísal, ale mal rovnaké priezvisko

ako jeden český herec, ktorého meno počula v televízii. Príbeh bol krátky a nudný. Hlavná postava jej bola výsostne nesympatická a vždy, keď sa Daniela chystala vrátiť k čítaniu, vnútornosti sa jej začali postupne obracať naruby. Poslednú kapitolu už ani nedočítala. V noci sa jej totiž snívalo, že ju po byte naháňajú obrie morčatá, a tak usúdila, že všetko má svoje hranice. Aj chuť zistiť, čo jej matka číta.

Búrlivé výšiny ju ale celkom bavia. Obzvlášť teraz na konci augusta. Obzvlášť v horúcich dňoch, keď Daniela závidí trochu dažďa komukoľvek – aj literárnym postavám. Rada sa s nimi stráca v močiarioch, rada sleduje vzťah Catherine a Heathcliffa, vzťah dvoch ľudí, ktorí sú neprístupní, ale Daniele napriek tomu niečím blízki.

Zozadu ju pohladí čias ruka.

„Kde je Jana?“

Keď sa k otcovi otočí, všimne si, že jeho oči sú – na rozdiel od tých matkiných – priehľadné. Vidí, čo mu beží hlavou.

„Neviem, teraz tu bola.“

Nechce ju ísť hľadať. Dnes nie.

„Ja som ju videla,“ ozve sa sesternica, ktorá sedí vedľa Daniely. „Pomáhala tvojej mame v kuchyni, ale spadol jej podnos s pohármi, tak to tam teraz zametá.“

Otec nič nepovie a odíde späť k stolu s dospelými.

Vyzerá to na búрку.

Cez oblohu presakujú tmavšie mraky a nenápadne požierajú tie svetlejšie. Daniela vstane od stola a vyberie sa k domčeku.

Záhrada oťažela peľom a vzduch v nej visí nehybne, ospalo.

Nie je to prvýkrát, čo Jana na oslave niečo rozbila.

Alebo zhodila.

Často o niečo zakopne, niečo zničí, vyleje, zašpiní alebo rozsype. Vždy omylom a vždy na návšteve. Zatiaľ čo doma je celkom obratná, u cudzích hostiteľov by ju celá rodina najradšej obalila do bublinkovej fólie.

Raz si u babky zle obliekla kabát, zamotal sa jej rukáv, a keď zamávala rukou, aby ho narovnala, rozbila vitrínu s dedovými medailami. Matka zvreskla, zem pokryli kusy skla, z Janinho predlaktia sa začala rinúť tenká červená niť. Cestou domov sa autom plazilo neprijemné ticho. Ticho plné výčitiek a obvinení.

Daniela zahne za roh a vidí, že dvere do domu sú otvorené. „Jana?“

„Tu som,“ ozve sa zvnútra. „Ale nechod' sem, nech na niečo nestúpiš.“

Daniela sa prešmykne pomedzi črepiny, preskočí zopár kôpok a rozhliadne sa navôkol.

„Je tu nejaký ďalší zmeták?“

„Kašli na to. Ja to zvládnem,“ odpovie Jana. Vrkoč sa jej rozviazal a rozpletené vlasy sa teraz hojdajú vo vzduchu. Jana zbiera drobné vločky skla na lopatku. Ešte nemá ani šesťnásť, ale skúseností s upratovaním má dvakrát toľko ako priemerný dospelý človek, pomyslí si Daniela.

„Prečo ti nepomohla mama?“

„Išla to nejako opatrne povedať tete. Tieto boli slávnostné.“

Daniela sa otočí k posvätnej poličke, ku ktorej sa ako malé nesmeli približovať. Je prázdna. Nahlas sa rozosmeje.

„Si v pohode?“ pozrie na ňu Jana.

„Nerozbila si ich naschvál, však? Za to, že nám ich zakazovala používať?“

„Vidíš, to mi ani nenapadlo,“ zaškerí sa sestra, „to by bola o dosť lepšia príhoda.“

Okolité steny na ne hľadia, akoby si túto chvíľu mali zapamätať a neskôr o nej povedať tete. V kuchyni sa vznáša aróma vonných sviečok a ťažký pach vajíčkovej nátierky. Daniela zahliadne nachystané chlebíčky a žalúdok sa jej scvrkne.

„Ukáž. Pozbieram ten zvyšok. Sama vonku rozhodne sedieť nebudem.“

Potom sa obe vyberú späť na záhradu a už z diaľky vidia, ako tete Kláre očervenela tvár. Nad bielym obrusom sa

vznáša červený ovál, ktorý rýchlo žmurká a má meravé ústa. Vedľa neho svieti druhý, menší, nie až taký sýty, a zbesilo sa z neho rinú ospravedlňujúce slová. Daniela započuje *mrzí ma to, potom zaplatím ti za ne a napokon poznáš ju, je nemehlo*. Rozhodne sa, že sa k tým vetám nebude približovať, a keď sa Jana vydá ich smerom, mimovoľne zastane.

„Teta, prepáč. Je mi to ozaj ľúto,“ počuje Daniela a prižmúri oči. Na stôl vedľa nej spadnú prvé kvapky, snehobielu látku začnú pokrývať mokré bodky.

„To nevadí, zlatko.“

Ale všetci vedia, že vadí. Že sa medzi matkou a tetou niečo zmenilo, že si obe dospelé ženy opätovne vymeriavajú hranice, ktoré si samy pred rokmi vytýčili.

„Aj tak už pôjdeme domov,“ uzavrie vec Danielina matka.

Urobí to ale iba na povrchu, vnútri pod kožou – jej aj Klárinou – sa nikdy nič neuzatvára. Naopak. Každý pór ich vzťahu pachtí po novej hádke, slovnej potýčke, nedorozumení, z ktorých by sa mohol kŕmiť. Ich sesterské bunky takto žijú už štyridsaťdva rokov – odvtedy, čo sa mladšia Jolana narodila.

„Ešte nechodte. Veď dievčatá ešte ani nemali z torty.“

„Myslím si, že to prežijú.“

„A načo som ju teda piekla?“

Tetine pery už nie sú také ochromené. Rozcvičujú sa. Pripravujú sa.

„Už musíme ísť.“

„Keď som ich kupovala, stáli dve tisícky. Predávali ich vtedy v sade. Dnes sa už dajú zohnať iba jednotlivo a myslím si, že dokopy budú stať tak okolo troch tisíc,“ povie teta napokon a vstane zo stoličky, aby sa rozlúčila. Jolana nahodí neutrálny výraz.

Cestou k autu si Daniela rekapituluje celé popoludnie v snahe odhadnúť, koľko toho matka vypila. Odchod sa naťahuje. Najprv si Jana spomenie, že si na záhrade nechala slnečné okuliare, hneď potom si matka uvedomí, že nemá kabelku. Otec iba ticho prevráti očami.

„Oci?“ ozve sa Daniela zo zadného sedadla po niekoľkých minútach čakania.

„Hm?“

„Prečo sem ešte stále chodíme?“

Otec sa poškrabe na nose a v spätnom zrkadle uprie pohľad niekam za Danielu. Žiadna odpoveď nepríde.

Za oknami visia čierne franforce mrakov. Každú chvíľu sa všetky roztrhnú a rozlejú sa. Daniela pozoruje polomŕtvy ker v tetinej predzáhradke a napadne jej, ako je možné, že niekto, kto leští príbory a vystavuje svoje poháre, kto na záhradnej oslave používa biele obrusy a po večeroch pečie opulentné čokoládové torty, že niekto taký má pred domom zoschnutú rastlinu.

Na kapotu dopadajú kvapky čoraz väčšou silou. Potom pribehne Jana so slnečnými okuliarmi v ruke. Už keď nastupuje do auta, Daniela si všimne, že sa jej červená plece.

„Čo sa ti stalo?“ spýta sa sestry. Nahlas, aby to počul aj otec, aby si tento moment do budúcnosti zapamätala. Škrvna je malá a pripomína Daniele farbu otlčeného jablka.

Jana mlčí, mykne plecami a Daniela cíti, ako ju sucho v ústach škrabe na jazyku.

„Vyzerá to tak, že tá niečo uštiplo,“ domyslí si otec a pohladí Janu po kolene.

Spoza tmavých stromov sa vynorí matka, rýchlym krokom zamieri k nim. Otec naštartuje, zapne stierače a Daniela si uvedomí, že ani dážď, po ktorom celý deň tak túžila, ju dnes neskryje do svojej náruče.

Dažďové kvapky totiž celú cestu znejú ako slová.

Nedá sa ich prehlušiť. Bubnujú na strechu auta, na Danielinu hlavu. Nie je v tom žiadny rozdiel.

Akoby na ňu celá tá veta padala znova a znova v ťažkých mokrých úlomkoch.

Vyzerá

to

tak,

že

ta
niečo
uštiplo.
A matka počas toho slovného dažďa ani raz neprehoví.

Tmavomodrý zošit. Zastrúhaná ceruzka.

Dve najcennejšie veci na Danielinom stole, dva prostriedky úniku.

Najradšej ich používa večer. Rozsvieti lampičku, zatiahne záclony a ponorí sa do vlastnej hlavy ako do temnej vody, pri ktorej nikdy nevie, čo môže očakávať.

V zošite má koncept príbehu. Poviedku? Novelu? Rómán? Netuší, kam ju zavedie ani či sa vôbec vojde na papier. Píše ho rukou, spontánne, bez pevnej osnovy. Najčastejšie večer, najčastejšie, keď Jana odíde do kúpeľne a Daniela má celú izbu sama pre seba.

Stačí, aby si Jana začala napúšťať vaňu, a Daniela už rýchlo stláča vypínač stropnej lampy. Posadí sa a v šere prebúdza stolnú lampu. Tá je najužitočnejšia, je iba jej, svieti priamo na zošit, ďaleko od všetkých, tam, kde nikto nevidí, čo sa Daniele vylieva z hlavy na papier.

Dnes začína farbami. Farbami, ktoré nosí v hlave, ktoré jej svietia v hlave noc čo noc. Vezme do ruky ceruzku, otvorí zošit a píše:

Najskôr krémová, potom ružová, skoro fialová ako... ako čo? Zapozerá sa z okna, premýšľa. Ako zmrákajúce sa nebo. Nie, to je príliš prvoplánové. Ako... spomienka na všetko ružové, čo kedy videla. Ako farba tabletiiek na zmiernenie malej, krátkodobej bolesti.

To prirovnanie sa jej páči. Prečíta si ho, uvažuje, či medzi *malú* a *krátkodobú* patrí čiarka. Napokon ju tam nechá a píše ďalej. V texte je cítiť august, koniec leta, nie je to príjemné, ale písať musí. Občas pri tom obhrýza koniec ceruzky.

Nikdy nepoužíva pero. Pero sa nemusí strúhať a to Danielu nebaví – aký zmysel má písať niečím, čo zostane aj po niekoľkých večeroch neopotrebované, čo po Danieliných tvorivých chvíľach zostane skoro ako nedotknuté? Ceruzky sú v mnohom autentickéjšie a vedia Daniele podať pomocnú ruku: keď sa im zlomí hrot, môže prestať písať

a na chvíľu si vydýchnuť. Sú to krátke, vzácne prestávky, keď sa Daniela nakláňa nad odpadkový kôš pod stolom, strúha ceruzku a premýšľa, ako príbeh môže pokračovať.

„Čo to máš?“

Jana zrazu pozerá Daniele ponad plece, mokré vlasy má zabalené do uteráka. To už je naspäť? Asi sa vrátila z kúpeľne skôr a Daniela bola do písania taká zahľbená, že si to ani nevšimla. Nenápadne zakryje stránku dlaňou.

„Nič,“ odpovie a snaží sa vyznieť, ako by nešlo o nič dôležité.

„Ty si píšeš denník?“

„Nie.“

Daniele sa zachvejú prsty, schová ceruzku, zavrie zošit a vstane od stola. Jana stojí s rukami v bok. Prezerá si ju.

„Len niečo skúšam,“ doplní Daniela. „Je to blbosť.“

„Veď ukáž.“

Už nevie, čo povedať. Ako je možné, že si Janu nevšimla? Vždy je v kúpeľni aspoň dvadsať minút, vždy je počuť, ako sa vracia, vrzgá dverami, zakopáva o prah alebo si niečo pospevuje.

Nechá zošit na stole. Keby ho pred Janou začala schovávať, vzbudila by ešte väčší záujem. Potrebuje potlačiť jej pozornosť.

„Ešte to nie je hotové. Potom ti to dám prečítať.“

Jana nadvihne obočie, ale viac sa nepýta. Poberie sa ku skriní, niečo z nej vyberie a vráti sa do kúpeľne. Daniela si sadne na posteľ, v hlave jej hučí, dych má podozrivo zrýchlený. Dnes to bolo len tak-tak. Musí si dávať väčší pozor. Je jej jasné, že Jana sa do zošita pozrie hneď, ako Daniela odíde z izby. Mala by ho niekam schovať.

Hlavne teraz, keď ju čakajú najdôležitejšie pasáže. Teraz, keď sa v príbehu dostala tam, kde by sa nikto z jej rodiny nemal dobrovoľne pozeráť.

Alebo by sa do zošita mali, naopak, pozrieť všetci?

Možno by ho Daniela mala nakopírovať a stránky z neho rozvešať po byte. Tak, aby ich matka a otec mali na očiach. Cestou na záchod, cestou do postele. Možno by potom prestali uhýbať pohľadom. Možno, že keby to, o čom sa doma nerozpráva, viselo vytlačené na chladničke, pohlo by to ich svedomím.

Možno.

V sobotu 19. augusta sa Daniela vydá s matkou nakupovať. Medzi regálmi s oblečením sa poneviera niekoľko starších žien. Ich pohľady visia na železných konštrukciách s handrami. Žiadna z nich nič nevyberá, len sa apaticky presúvajú ďalej, až kým ich konce regálov nevyvedú von z obchodu.

Matka Danielu navlieka do bizarností všetkých rozmerov a farieb, napokon odchádzajú so siedmimi taškami: dvomi pre Danielu a piatimi pre matku. A zatiaľ čo Daniela pozoruje, ako sa ostatné zákazníčky vlečú ako smutná rieka pomedzi stojany so spodnou bielizňou, rozhodne sa, že v aute prehovorí.

Už dva roky má túto vetu pripravenú.

Už dva roky si ju opakuje v hlave a predstavuje si úľavu, ktorú jej prinesie.

Nastúpi do auta.

Preglgne.

Matkine bronzové vlasy sa na čele skrúcajú do spotečných uzlíkov, takže si ich neprestajne utiera vreckovkou v ľavej ruke. Daniela pritlačí rozpálené líce na okenné sklo. Zavrie oči.

Chce zaspáť.

Chce, aby hudba z rádia prehlušila jej úzkosť, ktorá má dnes tridsať stupňov Celzia a páli ako popraskaný asfalt pod kolesami auta.

„Mami, viem, čo nám robíš s oblečením. Teda aspoň mne.“

Atmosféra v aute zhustne. Po kraji cesty sa mihajú billboardy zapichnuté do zeme ako špáradlá do jednodubiek.

„Vždy keď nám niečo kúpiš, necháš to v práčke zraziť a potom nás obviňuješ z toho, že sme pribrali. Viem to už dva roky a už s tebou túto hru hrať nebudem.“

Jolanine šlachy sa napnú, navrú jej žily. Košela s krátkym rukávom sa jej obtiera o telo, ktoré je také vychudnuté, že vyzerá ako papier a skoro tak aj šušťí.

„O čom to rozprávaš, preboha?“

Daniele po chrbte stečie pramienok potu. Pozoruje vyschnutú trávu za zvodidlami a snaží sa spomaliť dych.

„Videla som tá.“

„Čože?“

„Ako nastavuješ na práčke program, ktorý to oblečenie vždy zmenší.“

Matka sa k nej neveriacky obráti.

„Prečo by som niečo také robila? A vôbec... odkedy ty vieš, ako sa nastavuje práčka? Nevšimla som si, že by si ju niekedy sama od seba použila.“

Daniele zmeravejú ústa. Už nie je schopná povedať vôbec nič. Prsty pravej ruky jej mimovoľne začnú stláčať mäkké, až príliš mäkké stehno.

„Zase si pozerala tie svoje seriály viac, ako je dobré. Takéto fantazmagórie,“ pritvrdí matka a po zvyšok dňa už s nikým neprehovorí.

Daniela po návrate domov Jane nič nepovie.

O štyri dni matka upečie mrkvový koláč. Nechá ho na kuchynskej linke, napíše k nemu odkaz a odíde z domu vybaviť pár vecí. Daniela sa ho ani nedotkne, posadí sa do kresla a pustí sa do románu *Myši Nátalie Mooshabrovej*, aby si prečítala Jolanine poznámky napísané na okrajoch strán.

Keď Jana vyjde z izby, chvíľu pozerá na koláč. Váhavo vyberie tanier, aby si kúsok zobrala, potom si to predsa len rozmyslí a uloží ho naspäť.

„Nedáš si?“ začuduje sa Daniela.

Jana iba pokrčí plecami a stratí sa vo dverách. Daniela zabuchne knihu a vyberie sa za ňou.

„Ty neješ?“

Jana mieri do izby. Daniela by ju chcela dohnať, predbehnúť a sledovať pri odpovedi jej tvár, pozorovať, či neprezradí viac ako slová.

„Iba sladké.“

„Prečo?“

Jana sa zastaví. Otočí sa, ale neodpovie. S rukami založenými na hrudi pozerá na Danielu, opätuje jej tvrdý pohľad

a čaká. Akoby vyčkávala, kým otázka vyšumí do prázdna, až kým Daniela zabudne, že ju vôbec položila, alebo tento rozhovor vzdá a vráti sa naspäť ku knihe.

„O čo ti ide?“

„Nejaký dôvod to mať musí,“ pritlačí Daniela.

„Ty vieš prečo. Už to nechcem počúvať.“

V Daniele sa zrazu mihne svetielko nádeje. Zrazu sa priestor, ktorý ich oddeluje, zdá byť menší, prívetivejší. Jej sestra to už vie, tiež to vidí, tiež si to všimla. Teraz už to môže niekomu povedať, teraz sa už nemusí báť, že bude vyzeráť ako blázon, teraz jej už niekto uverí.

„To ona. Zmenšuje nám oblečenie.“

Jana nadvihne obočie. „Čože?“

Daniela chce kričať.

To ona.

To ona.

To ona.

Viem, čo ti robí a čo robí mne.

„Znie to šialene, ale videla som ju už niekoľkokrát, ako naše oblečenie nastavuje na úplne iný program ako to svoje. Robí to vždy, keď nám niečo kúpi. Chvíľu počká a potom to oblečenie vyperie tak, aby sa zrazilo. Aby nás mohla ponižovať a vyčítať nám, že sme pribrali.“

Daniela horí. Od úľavy jej vzbĺkli líca a oči sa začervenali.

„Ty si fakt mimo. Neviem ako ty, ale ja priberám, pretože žeriem ako prasa.“